ТРЭЦІ ЭТАП XXXVII РЭСПУБЛІКАНСКАЙ АЛІМПІЯДЫ ПА ВУЧЭБНЫХ ПРАДМЕТАХ «БЕЛАРУСКАЯ МОВА» І «БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА»

КОМПЛЕКСНАЯ РАБОТА ПА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ І ЛІТАРАТУРЫ

Студзень 2021 г.

БЛАНК ЗАДАННЯЎ

10 клас
Варыянт 1

Заданне 1. Вы, напэўна, ведаеце пра гукаперамальныя словы, якія імітуюць гукі жывой і нежывой прыроды. Суаднясіце выявы жывёл і насякомых з гукаперайманнямі, карыстаючыся словамі для даведак, і запоўніце табліцу. Улічыце, што ў пераліку могуць быць лішнія словы.

Максімальная колькасць балаў – ***6.***

Узор:

Малюнак	**Дзеяслоў-гукаперайманне**	**Дзеяслоў у форме 3-й асобы адз. ліку**
сабака	брахаць	брэша

Для даведкі: бляяць, вуркатаць, гаўкаць, гудзець, крумкаць, кукаваць, кукарэкаць, рохкаць, стракацець, сычэць.

Заданне 2. Спалучыце часткі фразеалагічных адзінак са слупкоў 1 і 2, каб стварыць адну правільную фразему. Запішыце варыянты, якія атрымаліся, раскрываючы дужкі і ўстаўляючы патрэбныя літары.

Максімальная колькасць балаў – ***6.***

1	**2**
бачыў бог	да (В,в)ялікадня
дарагое яечка	нагам (не)спакой
(да)спадобы	што не даў сві(н,нн)і рог
за дурной галавой	скуру купляць
на жывым мядз…ведзі	не ра(с,сс)ячэш
пугаю кавадла	прыпасці

Заданне 3. Падкрэсліце чацвёртае лішняе ў адпаведнасці з пазначанымі ў дужках характарыстыкамі. Патлумачце свой адказ.

Максімальная колькасць балаў – ***6.***

Заданне 4. Пастаўце прапанаваныя словы ў форму роднага склону.

Максімальная колькасць балаў – ***6.***

Заданне 5. Прачытайце сказы з нарыса У. Караткевіча “Зямля пад белымі крыламі”. Устанавіце адпаведнасць паміж выдзеленымі словамі і іх сінтаксічнай функцыяй. Адказ запішыце ў выглядзе спалучэння літар і лічбаў (напрыклад, А1Б2В2Г6Д4Е7). Улічыце, што сінтаксічныя функцыі могуць паўтарацца.

Максімальная колькасць балаў – ***6.***

А: Раней хату абкружала прызба, цяпер хаты, вядома, ***на фундаментах.***	1. Дзейнік.
Б: [На Мядзельшчыне] лубіну менш, затое сінія хвалі ***ільноў*** літаральна бясконцыя.	2. Частка дзейніка.
В: Асаблівым поспехам карыстаўся святы ***Юры***, які забівае дракона, і святы ***Мікола*** за сваё сялянскае паходжанне і за тое, што (па беларускай легендзе) аднойчы ўратаваў адзіную кабылку беднага мужыка.	3. Выказнік.
Г: Цяпер сельская гаспадарка пераважна ***механізаваная.***	4. Частка выказніка.
Д: Ёсць у ***беларуска-польскага мастака*** Фердынанда Рушчыца геніяльная карціна “Зямля”.	5. Прыдатак.
Е: Калі вы – ***дзіця вялікага горада***, вы можаце ўвогуле не мець уяўлення пра першабытныя лясы недзе над Бярозай-ракой.	6. Дапасаванае азначэнне.
	7. Недапасаванае азначэнне.

Заданне 6. Маладыя журналісты прынеслі ў рэдакцыю газеты некалькі нататак на розную тэматыку. Праз некаторы час рэдактар вярнуў ім матэрыял з указаннем на неабходнасць сур’ёзнай стылістычнай праўкі. Дапамажыце журналістам знайсці і выправіць памылку і патлумачыць яе прычыны або паказаць рэдактару, што памылкі няма (у гэтым выпадку замест тлумачэння напішыце: “памылкі няма”).

Узор:

Сказ	***Выпраўлены варыянт***	***Тлумачэнне***
І вось амаль праз 40 гадоў гэта падзея зноў паўторыцца.	І вось амаль праз 40 гадоў гэта падзея паўторыцца.	*Паўтарыцца* – гэта значыць адбыцца зноў, яшчэ раз, таму ў спалучэнні *зноў паўторыцца* слова *зноў* лішняе. Памылка выклікана выкарыстаннем збыткоўнага слова (плеаназм).

Максімальная колькасць балаў – ***6.***

№	*Сказ*
1.	У гэтым сезоне забеспячэнне бяспечных умоў пры вакцынацыі супраць грыпу – вельмі важная задача.
2.	Музычнае свята, якое праходзіць у абласным цэнтры раз на два гады, пастаянна дапаўняюць новыя фарбы. Аднак галоўныя лейтматывы форума застаюцца нязменныя.
3.	Наша дапамога – толькі сціплая падзяка медыцынскім работнікам за іх самааддануую працу.
4.	Намеснік старшыні прыводзіць некалькі цікаўных прыкладаў.
5.	Горад унёс сваю значную лепту ў развіццё кнігадрукавання на беларускіх землях, бо ў XVII стагоддзі тут размяшчалася манастырская друкарня.
6.	Мы гатовы да далейшага цеснага сумеснага супрацоўніцтва.

Заданне 7. Перакладзіце тэкст на беларускую мову.

*Максімальная колькасць балаў – **6.***

Основателем Вильно считается князь Гедимин. Однажды, гласит легенда, он уснул здесь после охоты в лесах, тянущихся вдоль берегов Вилии, и ему приснился сон: будто на горе, возвышающейся у этой реки, стоит железный волк и воет так, как может выть только тысяча волков. Языческие жрецы-вайделоты разгадали ночное видение так: князь построит здесь город, слава о котором прозвучит в мире громче, чем слава тысячи городов.

(Адам Мальдис. Белорусские сокровища за рубежом)

Заданне 8. Вызначце вершаваны памер, тып рыфмоўкі і троп (сродак мастацкай выразнасці) у вылучаным фрагменце. Адказы запішыце ў табліцу. Памятайце, што вершаваны памер вызначаецца па колькасці стоп у вершаваным радку (напрыклад, 5-стопны ямб).

*Максімальная колькасць балаў – **6.***

Вершаваныя радкі	
А	***Занямелі песні***, стоны… Ціха скрозь, як у магіле! Толькі, выстраіўшы крылле, Глуха каркаюць вароны. *Янка Купала*
Б	Разгарэўся, вакол абудзіўшы сялібы, Аганькамі заззяў па ***асветленых*** шыбах. Аганькамі яго саграваліся людзі, І адзін аганёк закаціўся мне ў грудзі. *Пятрусь Броўка*

В	Пазносіў я многа ламачча, Вячэрні касцёр хоць куды! Сусед мой, ***як рыцар з Ламанчы,*** Наіўны, высокі, худы. *Пімен Панчанка*
Г	Так і сустрэў я сонца ўсход, які ***не бачыў я сто год***. Шчакою, звернутай да ўсходу, адчуў я цёплую лагоду. *Анатоль Вярцінскі*

Заданне 9. Пазнайце творы па рыфмоўцы слоў першых чатырох радкоў. Назавіце твор, аўтара і ўзнавіце гэтыя радкі.

*Максімальная колькасць балаў – **6**.*

А) лебядзінаю – калінаю; чары – ярам
Б) пазаві – любві; травах – ява
В) кустоў – грыміць; салавей – ручэй
Г) вішняў – лёгкі; аганёк – матылёк

Заданне 10. Уявіце, што Вы рэпарцёр службы навін. Сфармулюйце два пытанні для Андрэя Беларэцкага – героя аповесці “Дзікае паляванне караля Стаха” Уладзіміра Караткевіча.

Першае пытанне павінна быць па фактах біяграфіі Беларэцкага, якія ён павінен пацвердзіць ці абвергнуць у адпаведнасці з тэкстам аповесці.

Другое пытанне – пра матывы паводзін Беларэцкага ці пра яго пачуцці ў пэўны час, які апісваецца ў творы.

Звярніце ўвагу, што пытанні павінны быць такімі, каб адназначны адказ быў на старонках аповесці “Дзікае паляванне караля Стаха”.

Напрыклад, калі б на інтэрв’ю прыйшоў Машэка з твора Янкі Купалы, то ў яго можна было б спытаць, ці ганяў ён плыты па Волзе і што ён адчуваў у адносінах да Натальлі да яе сустрэчы з панам. Машэка мог бы адказаць: “Не, я ганяў плыты па Дняпры. Я бязмежна кахаў Натальку”

Сфармулявалі пытанні? А цяпер адкажыце на іх ад імя Андрэя Беларэцкага. Пафантазіруйце і адкажыце ад яго імя на трэцяе пытанне, якое сфармулявалі мы.

*Максімальная колькасць балаў – **6**.*